

Наталія Бірук
(Житомир, Україна)

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ШКОЛИ ЖИТОМИРЩИНИ

Дослідницька діяльність є невід'ємною складовою як підготовки сучасного педагога, так і його професійної діяльності. Прогрес у всіх сферах суспільства та процес реформування освітньої системи України вимагає від конкурентоспроможного фахівця досконалого володіння професійними знаннями, вміннями та навичками, вміннями нестандартно та креативно мислити. Зокрема, діяльність в межах науково-педагогічних шкіл дозволяє науковцям проявляти необхідні якості, удосконалювати професійну майстерність та досягати бажаних результатів.

Здобутки та всебічне дослідження наукових товариств різних галузей знань стали предметом вивчення науковців, починаючи з середини минулого століття. У працях Д. Зербіно, С. Кайдакова, Ю. Храмова, К. Ланге, С. Микулінського, М. Ярошевського та багатьох інших здійснені перші спроби обґрунтування феномену «наукова школа» та його наповнення логічним змістом [4; 7; 8].

Сутність понять «наукова школа», «науково-педагогічна школа», їх ознаки, функції, типи та умови формування активно та ґрунтовно почали досліджуватися філософами, наукознавцями, психологами та педагогами наприкінці ХХ століття [1; 3; 6]. На сьогодні все більше зростає інтерес до діяльності колективів науковців, пропагуються результати їх діяльності, вони постають осередками прогресивного розвитку науки та суспільства загалом.

Предметом нашої статті є висвітлення діяльності науково-педагогічних шкіл житомирського регіону для популяризації результатів їхньої діяльності.

Загалом визначення поняття «науково-педагогічна школа» є досить проблематичним та викликає постійні дискусії вчених. Як зазначав С. Гончаренко, його обґрунтування залежить від того, що розуміється під педагогічною діяльністю. Якщо мова йде про систему вищої освіти, можна говорити лише про співтовариства, які функціонують в рамках освітніх установ, поширивши це поняття на процес підготовки спеціалістів вищої кваліфікації в рамках аспірантури і докторантури або науково-дослідних організацій, які ведуть відповідну роботу. Якщо ж педагогіка розуміється в даному контексті як процес передачі знань взагалі, тоді можна вести мову про науково-педагогічні школи стосовно до всіх вищих навчальних закладів і наукових установ. Найбільш доцільно було б використання поняття науково-педагогічної школи лише стосовно до наукових співтовариств вищих навчальних закладів, оскільки саме педагогічна діяльність є невід'ємною частиною виконуваної ними соціальної функції. У цілому ж науково-

педагогічні школи можуть характеризуватися тими самими критеріями, що й наукові, з додатком показників, які характеризують їхню педагогічну складову [2, с. 38-39].

Вища освіта Житомирщини представлена трьома потужними державними навчальними закладами: Житомирським державним університетом імені Івана Франка, Житомирським національним агроекологічним університетом та Житомирським державним технологічним університетом. Наукова складова кожного з них – це багаторічна кропітка робота керівництва, професорсько-викладацького складу та студентства – реалізована у здобутках наукових шкіл з педагогіки, філософії, філології, малакології, тваринництва, рослинництва, сільського господарювання, гірничого видобування, фізики, енергетики, автоматизації, технологій обробки різних матеріалів, інформатики, економіки, бухгалтерського обліку.

Погоджуючись з думкою С. Гончаренка щодо складності окреслення дефініції «науково-педагогічна школа» та запропонованих варіантів трактування, у своєму дослідженні науково-педагогічну школу будемо розглядати як наукову школу, що досліджує проблеми педагогіки як науки.

Протягом 30 років в Житомирському державному університеті імені Івана Франка діє наукова школа «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів» під керівництвом доктора педагогічних наук, професора, почесного академіка НАПН України Олександри Антонівни Дубасенюк, яка охоплює діяльність міжвідомчих, науково-методичних та науково-дослідних лабораторій, 2 науково-методичних центрів. За час роботи школи підготовлено 11 докторів педагогічних наук та близько 100 кандидатів. Школа за роки свого існування зробила вагомий внесок у розробку проблем теорії та методики професійної освіти, теорії та історії педагогіки, актуальних проблем виховання учнівської та студентської молоді, проблем андрагогіки та акмеології. Наукова школа об'єднує досвідчених і молодих науковців, зацікавлених у розбудові вищої та загальноосвітньої школи, у впровадженні наукових доробок у педагогічну практику.

Метою діяльності науково-педагогічної школи професора О. Дубасенюк є:

- дослідження теоретико-методологічних засад професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів у контексті сучасних наукових підходів;
- обґрунтування концептуальних положень педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти;
- розробка психолого-педагогічного супроводу розвитку обдарованості особистості;
- обґрунтування теоретико-методологічних та прикладних аспектів розвитку креативної освіти у вищій школі;

- розробка акмесинергетичних засад професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців;
- створення інноваційних освітніх технологій у вищій школі в контексті креативного підходу;
- здійснення структурно-функціонального аналізу системи професійно-педагогічної підготовки студентів університетів у контексті євроінтеграційних процесів;
- розробка інноваційних підходів та технології професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців;
- дослідження андрагогічних засад сучасної освіти;
- впровадження наукових проєктів у практичну педагогічну діяльність у процесі створення навчально-методичного забезпечення нового покоління.

Результати досліджень з окреслених напрямів проходять апробацію та активно впроваджуються у освітній процес закладів освіти різного рівня переважної більшості регіонів України.

Ефективна діяльність наукової школи, професійне керівництво та накопичений досвід послідовниками ідей, сприяли появі ще двох наукових шкіл на кафедрі педагогіки: «Педагогічні аспекти обдарованості» (керівник – доктор педагогічних наук, професор О. Антонова) та «Підготовка магістрів до педагогічної діяльності» (керівник – доктор педагогічних наук, професор С. Вітвицька). Основний акцент досліджень щодо зазначених шкіл спрямований на підготовку вчителя до роботи з обдарованими учнями на основі застосування сучасних педагогічних технологій; ефективну діяльність науково-методичного центру роботи з обдарованою студентською молоддю; дослідження процесу підготовки магістрів освіти до інноваційної педагогічної діяльності; розробку науково- та навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців освітньої галузі; узагальненні та аналізі зарубіжного та вітчизняного досвіду підготовки магістрів в умовах інтеграційних процесів у вищій школі.

Крім того, в університеті діє ще дві наукові школи педагогічного спрямування: «Соціально-педагогічний супровід дітей груп ризику» (керівник – доктор педагогічних наук, професор Н. Сейко) – в межах якої досліджуються проблеми соціалізації дітей групи ризику шкільного віку, професійна підготовка соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з дітьми груп ризику та зарубіжний досвід соціального супроводу означеної категорії дітей. Та школа «Педагогічне краєзнавство Великої Волині та морально-етичні засади формування особистості» професора М.В. Левківського, яка продовжує славні традиції засновника у царині висвітлення історичного аспекту краєзнавчих та просвітницьких процесів на Волині; виховання морально-

вольових якостей дошкільників, шкільної та студентської молоді; підготовки майбутніх учителів до виховної діяльності в освітніх закладах [5].

Наведені результати діяльності науково-педагогічних шкіл одного з провідних закладів вищої освіти Житомирщини лише відображають основні та найбільш суттєві здобутки видатних педагогів краю. Кожна з проаналізованих шкіл та її представники знані далеко за межами області та країни фахівці. Крім того, останні роки здійснюється плідне наукове співробітництво з польськими педагогічними школами.

Для більш ефективної діяльності та популяризації діяльності науково-педагогічних шкіл не лише серед зацікавленого кола дослідників, має відбуватися постійна інтеграція їх наукових розробок й технологій та всіх ланок освіти, перенесення та практичне втілення здобутків наукових шкіл в систему підготовки майбутніх науковців та навпаки – актуальні та невирішені проблеми шкільної та вузівської освіти мають стати пріоритетними розробками вчених.

Список використаних джерел

1. Гнізділова О. А. Становлення і розвиток наукових шкіл у вищих педагогічних навчальних закладах Східної України в XX столітті : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01. Харків. 2012. 499 с.
2. Гончаренко С. У. Наукові школи в педагогіці. *Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи* : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 27-43.
3. Зеленська Л. Д. Наукова школа: сутність та етапи становлення. *Електронний ресурс*. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/10_NPE_2008/Pedagogica/27756.doc.htm
4. Зербино Д. Научная школа как феномен. *Електронний ресурс*. Режим доступу : [http://www.zn.ua/3000/3100/46209/№15\(490\),17-23апреля2004](http://www.zn.ua/3000/3100/46209/№15(490),17-23апреля2004).
5. Наукові школи Житомирського державного університету імені Івана Франка. *Електронний ресурс*. Режим доступу : <https://zu.edu.ua/se.html>
6. Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи : зб. наук. праць / [за ред. В. Кременя, Т. Левовицького]. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 692 с.
7. Храмов Ю. А. Научные школы в физике. К. : Наукова думка, 1987. 400 с.
8. Школы в науке / [под ред. С. Р. Микулинского, М. Г. Ярошевского, Г. Кребера, Г. Штейнера]. М. : Наука, 1977. 10 с.